

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СІМЕЙНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

Збірник матеріалів
III Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Випуск 3
3 листопада 2023 року

Одеса
Видавництво ТОВ «Лерадрук»
2023 рік

Рекомендовано до друку Вченою радою університету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

Педагогічний альманах «Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія та практика»: збірник матеріалів III Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (3 листопада 2023 року). Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2023. Вип. III. 272 с.

Організаційний комітет:

- Богуш А. М. – дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор (голова);
- Бабчук О. Г. – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (заступник голови);
- Кавиліна Г. К. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (відповідальний секретар);
- Булгакова О.Ю. – доктор психологічних наук, доцент, декан факультету дошкільної педагогіки та психології;
- Левицька М.І. – методист кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології

Матеріали збірника відображають наукові дослідження і їх результати, здобуті в процесі науково-дослідної роботи студентів та молодих науковців, які навчаються у закладах вищої освіти України.

Відповідальність за зміст, точність цитат, прізвищ і представлених даних несе автор.

АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНІ ЗАНЯТТЯ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Викл. М. І. Бабчук

Благодійний вплив мистецтва на розвиток особистості давно привертає увагу фахівців різних профілів: філософів, художників, лікарів, педагогів, психологів, психотерапевтів, дефектологів, соціологів та ін, але досі багато в чому залишається загадкою. Відомо, що мистецтво дозволяє людині передати не тільки те, що він бачить у навколишньому житті, а й свої фантазії, дати волю своїй уяві, відчувати себе творцем власного життя, усвідомити та змінити своє емоційне ставлення до тих чи інших явищ або подій, промальовуючи їх.

Формування вищих почуттів завжди має соціальне походження. Вищі почуття пов'язані з культурними традиціями, звичаями, морально-етичними нормами і опосередковуються різними «психологічними знаряддями» – знаковими системами, зокрема різними видами мистецтва. Образотворча діяльність сприяє культурному розвитку особистості, важлива для емоційного та інтелектуального розвитку людини, формування його особистісної зрілості; формує потребу людини в духовному самовизначенні, здобуття своєї самосвідомості, у твердженні своєї неповторної індивідуальності [1, 6].

Згідно з даними вчених [2, 3, 5, 7 та ін.], образотворча діяльність сприяє культурному розвитку особистості, важлива для емоційного та інтелектуального розвитку людини, формування його особистісної зрілості; формує потребу людини в духовному самовизначенні, здобуття своєї самосвідомості, у твердженні своєї неповторної індивідуальності.

Корекційно-розвивальні та психотерапевтичні можливості мистецтва обумовлені головним чином наданням людині з обмеженими можливостями здоров'я і внаслідок цього особливими освітніми потребами практично необ-

межених можливостей для самовираження самореалізації як у процесі творчості, так і в його продуктах, затвердження та пізнання свого «Я». Терапевтичний ефект виникає як додаткова функція мистецтва, що допомагає позбутися стресів, страхів та інших психологічних проблем [4].

Починати займатися мистецтвом необхідно з самого раннього віку, оскільки це сприяє гармонійному та всебічному розвитку особистості, у тому числі дітей з обмеженими можливостями здоров'я. Такі матеріали, як воскова кольорова крейда, використовується універсально у всіх галузях художньої діяльності дітей дошкільного віку. Воскова кольорова крейда на наш погляд – один з кращих матеріалів для творчості дошкільнят, вони ідеальні для початкових дитячих каракулів та перших кроків у творчості. Вони потрібні всім дітям, але особливо корисні дітям з обмеженими можливостями здоров'я, оскільки багато видів завдань розвивають увагу, моторику, довільність рухів, допомагають дитині реалізовувати свій творчий потенціал [7].

Заняття з крейдою сприяють розвитку вищих психічних функцій. Крейди важливі для розвитку навичок письма. Малюючи крейдою, діти можуть тренувати лінійні переміщення та кругові рухи передпліччя, зап'ястя, кисті. Спочатку їх рухи здаються мимовільними, неплавними, невпевненими. Поступово розвивається координація та ритмічність рухів. Це готує руку до листа, для якого необхідні подібні, але більш цілеспрямовані рухи.

Крейда має певні переваги порівняно з іншими мистецькими матеріалами. Звичайно, діти роблять подібні рухи і тоді, коли використовують пензлі та фарби, проте образи, створені за допомогою пензля, зазвичай виходять менш чіткі, ніж акуратно вирівняні малюнки, зроблені крейдою. Крім того, живопис з використанням пензля вимагає основному рухів плеча і передпліччя, в той час як малювання крейдою більше розвиває зап'ястя, кисть та тонку моторику пальців рук.

Однак, на відміну від фарб, для їх використання не потрібна вода, їх не потрібно викладати на палітру, тому немає потреби в активній допомозі дорослого. Діти старшого дошкільного віку, які мають звичку роботи з ними, можуть навіть самостійно користуватися ними, не забруднивши при цьому все навколо. Дорослому залишається лише навчати дошкільнят створювати за допомогою крейди власні оригінальні художні твори.

Кольорові крейди дозволяють дітям висловлювати свої почуття і, що дуже важливо, емоційно розряджатися у соціально-предметній формі. Навіть дворічні діти можуть відчувати задоволення від кінестетичних відчуттів, які виробляють їхні каракулі, запаху воску і слабого звуку крейди, що шкрябає по паперу.

На заняттях з крейдою необхідно стежити, щоб діти не клали їх у рота і малювали ними тільки на спеціально призначеній для цього поверхні. Короткі, тверді крейди зручні тим, що малюкам легко їх утримувати, тому їх можна використовувати принаймні до трирічного віку. Дітям молодшого дошкільного віку потрібно давати товсту крейду, яку вони можуть захопити всією долонею та пальцями. Деякі крейди зроблені з «шишечкою» на одному кінці, щоб їх було легше захопити. Діти чотирьох і п'яти років можуть малювати крейдою звичайного розміру. Будь-яка товста крейда хорошої якості служить настільки довго, наскільки великий вміст воску, і є досить твердим, щоб швидко не руйнуватися.

Для роботи з молодшими дошкільнятами краще використовувати не круглі крейди, які катаються по поверхні столу, а з гранями, що їм легше тримати у руках. Для більшої зручності на гранях можна зробити зазубрини. Не слід вирізати на гранях більше, ніж чотири зубчики. Більша кількість зубчиків призводить до нечіткості малюнку. На коротких, товстих крейдах для малюків зручно вирізати зубчики. Така крейда може використовуватися і старшою дитиною, наприклад які мають обмежені можливості здоров'я.

Слід враховувати, що маленькі діти швидко втомлюються, тому перші заняття не повинні бути надто тривалими. Лише коли дитина зможе робити більш тонкі точні рухи і краще контролювати скорочення м'язів пальців, можна їм запропонувати працювати вже крейдою звичайного розміру. Такі крейди можна пропонувати дітям приблизно з 5,5-річного віку, але тільки у тому випадку, якщо вони вже мають достатній контроль тонкої моторики кистей та пальців рук. Кожному, хто навчається, виділяють власну барвисту картонну коробку з крейдою трьох, шести або восьми кольорів. Під час заняття їх слід привчати тримати крейди ліворуч від паперу, так як це той бік, звідки, зрештою, починають писати.

З дитиною час від часу слідуює проводити заняття, наприклад, мета яких – навчити його розрізняти темні та світлі тони; враховуючи вік та можливості дітей, їм слід показати різницю між темним і світлою крейдою.

Дітям старшого дошкільного віку слід пояснювати різні нюанси. Наприклад, крейда темних кольорів м'якша, ніж світла, тому що містить більше воску і це робить її непрозорою, вона залишає на поверхні щільніший слід. Коли світлий папір покривається темним воском або їм зафарбовуються крейди більше світлих кольорів, відтінки, що виявляються внизу практично не видно крізь верхній шар. Слід показати це дитині. Слід також сказати дитині, що світлозabarвлені крейди містять менше воску і вони твердіші, ніж темні. Ця твердість не дає світлим крейдам залишати товстіший шар на поверхні, яку вони покривають, тому з їх допомогою отримують більше прозорий колір, ніж за допомогою темної крейди. Покриваючи світлими крейдами інший, темний колір, можна отримати третій колір, світліший, ніж основа. Можна попросити дитину не натискати занадто сильно на крейду, звернути його увагу на те, що чим менше воску залишається на папері, тим більше його прозорість.

Також дитину слід навчати роботі з флуоресцентною крейдою. Вони є оптимальними на просунутих стадіях навчання для нових сміливих експериментів. Цією крейдою найкраще працювати на гарному акварельному папері, до якого вони прилипатимуть краще, ніж до глянцевого. Кольори ефектніші всього виглядатимуть на білому фоні, оскільки вони прозоріші, ніж отримані з допомогою традиційних крейд.

З дітьми раннього та дошкільного віку також можна проводити заняття з використанням колажів з деталями. Для таких занять зручні чорні крейди геометричної форми. У віці 2 років діти можуть малювати по колажу крейдою. У міру того, як їх перцептивні можливості розвиваються, вони поступово починають робити невизначені контури навколо геометричних фігур. В кінці кінців, діти починають позначати геометричні форми чорною крейдою.

Вони можуть навіть намагатися копіювати деякі форми в іншому місці на паперу. Усе це – природні процеси. Щоб їх прискорити, дорослий може обвести рукою дитини геометричні контури колажу. Діти 4–5 років можуть чорною крейдою щось обводити у своїх картинах, написаних темперою. Це розвиває просторові уявлення, розуміння того, як використовувати малюнок і колір. Діти старшого дошкільного віку особливо люблять щось виділяти на своїх малюнках.

Отже, можемо констатувати, що сьогодні технологія арт-терапії та широкий спектр її видів є вкрай затребуваними й необхідними.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арт-терапевтичні техніки у роботі практичного психолога: рекомендації щодо використання арт-терапевтичних технік у роботі практичного психолога закладів освіти. URL: https://static.klasnaocinka.com.ua/.../art_terapiya_u_roboti_psiholo

2. Ільченко І.С. Арт-терапія : навчальний посібник.

Умань: Видав. центр «Візаві», 2013. 150 с.

3. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібник. Ч. 1. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 232 с.

4. Колпакчи О.С. Арт-терапія: курс лекцій : навч. посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2018. 288 с

5. Піроженко Т.О. Особистість дошкільника: перспективи розвитку : науково-методичний посібник. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 140 с

6. Сорока О.В. Арт-терапія: теорія і практика : навчально-методичний посібник. Тернопіль : Астон, 2014. 195 с.

7. Хижна О., Сакалюк О., Куцин Е. Арт-педагогіка і арт-терапія в соціальній реабілітації дітей. Вид-во: КНТ, 2022. 148с.

ТЕАТРАЛІЗОВАНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

**Д. пед. н., проф. Л. І. Березовська
Магістрантка К. В. Царенко**

Розвиток мовлення дітей дошкільного віку є однією з актуальних проблем української дошкільної лінгводидактики. Її актуальність визначається у Законі України «Про освіту» (2017 р.), «Про дошкільну освіту» (2001 р.), Базовому компоненті дошкільної освіти (2021 р.), які спрямовані на модернізацію й оновлення змісту, форм, методів і технологій навчання дітей дошкільного віку, розвиток культури мовлення та спілкування. На сьогодні, розвиток зв'язного мовлення дітей дошкільного віку є провідним завданням у формуванні мовленнєвої компетенції дитини, яка у Базовому компоненті дошкільної освіти (далі БКДО) визначається як здатність дитини продукувати свої звернення, переваги, думки, враження у будь-яких формах мо-